

Ladislav Fuks (24. 9. 1923 Praha – 19. 8. 1994 Praha)

Český spisovatel, autor próz laděných psychologicky a historicky.

Ladislav Fuks pocházel z **rodiny přísného policejního úředníka** a prožil **pochmurné dětství i dospívání**, v němž byl ovlivněn rodinnou atmosférou, vypuknuvší Druhou světovou válkou i společenskou nepřijatelností své homosexuality (navíc se střetávající s jeho katolickým náboženským založením). Obzvláště intenzivně vnímal aktuální tragický příběh **Židů**, neboť se s nimi cítil svým osudem spřízněn. Vystudoval gymnasium (1942) a po válečné přestávce **Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy** (obory mj. psychologie a dějiny umění, absolvoval 1949). Pracoval v oboru **památkové péče** (v západočeském zámku Kynžvart, jenž kdysi patřil rakouskému kancléři knížeti Klemensi Metternichovi) a pak v Národní galerii v Praze; tehdy získal mnohé detailní historické znalosti. Publikoval řadu populárněnaучných článků (zejména v časopise *Za krásami domova*).

Beletristické práce – nejprve povídky – začal Fuks uveřejňovat v r. 1959. Ve své tvorbě se soustředil na **téma úzkosti člověka ohrožovaného nesvobodou a násilím**. Mezi **hlavními postavami** Fuksových próz se často vyskytují citliví lidé, kteří ve střetu se zlem sebeobraně ustupují až k hranicím duševní choroby (leckde tu můžeme najít autobiografické rysy). Líčení reálných událostí je prostoupeno **sný, iluzemi a halucinacemi**. Člověk se stává pokřiveným, až **groteskním zrcadlem světa** doléhajícího na jedince **rafinovanou krutostí**.

V r. **1963**, tedy relativně pozdě, neboť jako již čtyřicetiletý, Fuks publikoval svou první knížku – novelu *Pan Theodor Mundstock* (odehrává se za německé okupace v Praze, hlavní postavou je stárnoucí Žid připravující se na očekávanou deportaci do nacistického koncentračního tábora). Knížka se okamžitě stala velmi oceňovaným dílem i v evropském měřítku a Fuks se záhy stal spisovatelem z povolání.

V r. 1964 se Fuks nečekaně oženil s bohatou Italkou Giulianou Limitiovou, prominentní členkou Italské komunistické strany (ke svatbě, jež se uskutečnila v katedrále v Miláně, poslal novomanželům blahopřání i papež Pavel VI.). Fuks uzavřel manželství zřejmě ve snaze dosáhnout – v době, kdy československý komunistický režim zabraňoval občanům ve svobodném cestování na Západ – legální cestou vystěhování do ciziny. Plán však nevyšel, poněvadž manželství pochopitelně velmi brzy ztroskotalo.

Fuks se stal jednou z příznačných československých **osobností liberálních 60. let 20. století**; jeho pražský byt, naplněný mj. sbírkou bizarních exponátů po vzoru Metternichova kynžvartského kabinetu kuriozit, byl oblíbeným místem setkávání pražské gay komunity mezi umělci. Po obsazení Československa sovětskou armádou (srpen 1968) však Fuks přitakal nové, kolaborantské vládě. Napsal několik románů blízkých prorežimnímu duchu, z čehož vytěžil nejen pokračující jistotu spisovatelské profese, ale také tvůrčí studijní pobyty ve Vídni v 70. letech.

Naproti tomu své nejlepší schopnosti Fuks naposledy zmobilizoval v rozměrném románu *Vévodkyně a kuchařka* (1983) z Vídně ve zdánlivě idylické, ve skutečnosti však ideově i jinak zcela vyprázdněné době před První světovou válkou. Poslední roky svého života Fuks strávil jako osamělý podivín, jehož zdravotní stav se rychle zhoršoval.

O Fuksově životě napsal Jan Poláček knihu *Příběh spalovače mrtvol* (2013).

Některá díla:

Romány Pan Theodor Mundstock (1963; z doby německé okupace Českých zemí, příběh stárnoucího Žida, který se rozhodne, že důmyslnou a soustavnou přípravou na tušené útrapy přežije nacistický koncentrační tábor; velký mezinárodní úspěch); **Spalovač mrtvol** (1967; o zaměstnanci krematoria, který v předvečer Druhé světové války dospěje k poznání podobnosti své profese s cíli nacismu; film 1968: režie Juraj Herz, v hlavních rolích Rudolf Hrušínský a Vlasta Chramostová, film bývá někdy označován za nejlepší český film všech dob), **Pasáček z doliny** (1977; z poválečného slovenského venkova; film 1983: režie František Vlácil, hrají Vlastimil Drbal, Josef Kemr, Libuše Geprtová); **Vévodkyně a kuchařka** (1983; z Vídně před První světovou válkou);

Volná trilogie (pojednávající o německé okupaci za Druhé světové války a o událostech souvisejících, knihy jsou spojeny postavou mladíka Michala): **povídkový soubor Mí černovlasí bratři** (1964), **román Variace pro temnou strunu** (1966), **román Obraz Martina Blaskowitze** (1980);

Povídkový soubor Smrt morčete (1969);

Psychologická detektivka Příběh kriminálního rady (1971);

Bizarní pohádkový horor Myši Natalie Moosabrové (1972).

http://img.radio.cz/pictures/spisovatele/fuks_ladislav1.jpg

<https://www.facebook.com/LadislavFuks/photos/>

<https://www.csfid.cz/film/4244-spalovac-mrtvol/galerie/?type=1>

Ladislav Fuks (1923 – 1994): Spalovač mrtvol (1967)

7

Bylo po záboru Sudet a byt Kopfrkinglů zářil.

"Jak to v té naší milé jídelně vypadá," řekl pan Kopfrkingl Lakmé v kuchyni u stolu, dávaje na velký tác obkládané chlebičky, "v té naší milé jídelně je to jako o svatbě. V čele sedí naše čarokrásná, tuhle..." pan Kopfrkingl ukázal na jednu kuchyňskou židli, "pan Míla, tuhle dvě spolužačky čarokrásné, Lenka a Lála, tuhle Jan Bettelheim a zde Vojta, synek nešťastného pana Prachaře ze třetího patra. Víš, něžná," řekl Lakmé, která teď křehkými prsty sypala do misek slané mandle, "když se tak dívám, jak tam v té naší milé jídelně všichni sedí, připadá mi to jako scénka z nějakého krásného starého obrazu, který vymaloval nějaký slavný malíř. Ten pan Míla je chytrý hoch, že vzal s sebou aparát. Jestli se mu obrázky povedou, bude to krásná vzpomínka na celý život." Pan Kopfrkingl kladl pak na druhý tác věnečky a dorty...

A Lakmé se usmála a pobízela k jídlu a pití a všichni jedli. Zina, Míla, Vojtěch, Lenka, tlustší Lála se i napili, a Míla se pak zadíval na tabulku u okna.

"Pan Janáček se dívá na tu naši milou něžnou tabulku," usmál se pan Kopfrkingl, zatímco v rádiu začal zpívat pěvec Mefistovu kavatinu z Gounodova Fausta a Markétky, "asi nevíte, co ta tabulka značí. Tak to je, pane Janáček, jakýsi náš jízdňí řád smrti," řekl. "Vy máte rád elektriku, stroje, fyziku, pane Janáček, to má budoucnost, svět má ovládnout automatizace. Já osobně mám různé automaty a mechanismy rád, i když o tom moc nemluví. Možná, že i tenhle jízdňí řád smrti bude jednou ještě víc zautomatizován, zmechanizován než dosud," pan Kopfrkingl vstal a sňal tabulku ze zdi, zatímco v rádiu zpíval stále Mefisto, "víc než dosud a pak to půjde všechno ještě lépe a rychleji."

Ono se to zdá napohled složité," pan Kopfrkingl se usmál ke stolu, "ve skutečnosti to však tak složité není. Tahle čísla značí čísla pohřbů," ukázal a prsten na ruce se mu blýskl, "tahle dobu obřadů v síni, tato čísla značí první a druhé žároviště a tato dobu proměny. Jsou v tom i čekací doby na slepé koleji, při dvou žárovištích nemohou být jiné. Kdyby bylo jen jedno žároviště, jak tomu je leckde ve venkovských městech, třeba v Chrudimi u Slatiňan, vzrostla by čekací doba na slepé koleji až na několik hodin. Při dvou žárovištích vzroste nanejvýš na třicet minut. Kdybychom měli žároviště tři, čekací doba by odpadla vůbec. Slepých kolejí by vůbec nebylo třeba. Všichni z obřadní síně by šli rovnou... Smrt," pan Kopfrkingl ukázal na tabulku a prsten na ruce se mu opět blýskl, "smrt je jediná jistota, kterou člověk v životě má, kromě jistoty, že zemře, není nic v životě člověka jistého, a tak je třeba to, co po ní následuje, dobře připravit a vybavit. To právě splňuje žeh. Pohřeb žehem je výhodnější než pohřeb do země," řekl pan Kopfrkingl, zavěšuje tabulku zpět na zeď. "Právě proto, že je více automatický a mechanický, urychluje proces návratu v prach, z něhož člověk vzešel, a tím vlastně pomáhá bohu. Ale hlavně pomáhá samotnému člověku. Smrt osvobozuje člověka od bolesti a utrpení..." pohlédl na Jana Bettelheima, "odstraňuje zeď, která ho za života obklopuje a brání mu v rozhledu, osvěcuje ho. Pohřbu žehem se, drahé děti, nebojte," pan Kopfrkingl se jemně usmál a všichni se zasmáli po něm, "tohle je kavatina Mefista z Gounodova Fausta, už končí..." ukázal na rádio.

"A už se někdy stalo, že někdo obživil v rakvi," zeptal se Míla, a Lenka, tlustší Lála a Vojtěch se smáli, jen Jan Bettelheim byl trochu vážnější, poslouchal rádio, teď se v něm ozval sladký dvojzpěv sopránů a tenora z posledního dějství Donizettiho Dona Pasquala... a pan Kopfrkingl, zřejmě potěšen tím chlapcovým zájmem, se jemně usmál a řekl:

"Ale kdepak, pane Janáček, to ne. Ještě nikdy v mé praxi se to nestalo. Neobživila ani paní Strunná, ač v rakvi vypadala jako živá, ani slečna Čárská, ač jí bylo třicet a měla před svatbou..."

"Ale někdy se to stalo, že člověk v rakvi obživil," namítl Vojtěch, "jednou jsem četl..."

"Já taky," řekla tlustší Lála...

"Někdy se to stalo," přerušil je pan Kopfrkingl vlídně, "stalo, ale to jen proto, že ten člověk nebyl opravdu mrtev. Že když ho kladli do rakve, byl vlastně živý, ale oni to nepoznali... Jen dvěma lidem v dějinách, kteří byli opravdu mrtví, bylo dopřáno, aby v rakvi obžili, a to byla dcera Jairova a Lazar. Ale to byly výjimky, to byl zázrak. A pak, dcera Jairova nebyla vlastně v rakvi, ale doma na lůžku, a Lazar také nebyl v rakvi, ale v plátně ve skalním hrobě. Zhola nemožné však je, aby někdo obživil, když stráví hodinu a čtvrt v žárovišti a jeho popel naplní urnu," řekl pan Kopfrkingl, upijeje kávy, zatímco z rádia zněl sladký dvojzpěv z Pasquala. "Když popel naplní urnu, je konec, i kdyby měl člověk ještě sto chutí dát se znovu dohromady, vyskočit a chodit na tom božím světě pár dní, jako třeba zřejmě chudák paní Strunná nebo slečna Čárská. Pohřeb žehem je naprosto jistý a člověka zbaví strachu z obživnutí dokonale. (...)"